

Minsk Camii: Doğu Avrupa'daki Kültürel ve Ekonomik Havza

Minsk'deki camii açılışı dolayısı ile Belarus'a Cumhurbaşkanı düzeyinde yapılan ziyaret, hem kültürel ortak geçmişe, hem de ekonomik ortak geleceğe vurgu yapması açısından önemli. İtiraf etmek gerek ki onarım aslına fevkalade uygun bir şekilde yapılmış. Minsk Camii sadece bu şehirde ikamet eden 50 bin müslümanın değil, aynı zamanda onlarla tarihi ve kültürel bir mirasın paydaşı olan bizlerin hoşuna giden bir onarım. Onarımı yapan firma(lar) ve bu imkânı sağlayan ikili ilişkiler, bu kutsal mekândan daha geniş kapsamlı bir gelecek beklentisinde.

“Beyaz Giyme Söz Olur”

9. yüzyılda Kievan Rus'un bir parçası olan Beyaz Rusya'nın, halkının beyaz gömlek giymesi ve uzun süre Tatar istilalarından ari kalmış olması dolayısı ile böyle adlandırıldığı rivayet olunur. Ama onlar niye beyaz giyermiş bilmiyor. Belki “siyah giyerlerse toz” olacağını düşünmüşlerdi. Ama sonraları Müslüman Tatar'lar bu coğrafyaya ya gelmiş veya burada zorunlu iskâna mahkum edilmiş.

Aramızdaki tarihi geçmişteki en önemli karakterlerden birinin, Muhteşem Süleyman'ın önce gözdesi, sonra da nikâhlı tek eşi Oksana'(Hurrem Sultan) ya uzanması, “en etkili kadının” vatani olan “Rutenya”nın önemine ne kadar önem katmakta bilemiyorum. Ama bu, bölgede bir kültürel coğrafyanın uzun bir zamandır mevcut olduğunu göstermesi bakımından önemli.

Her Şeye Rağmen

Bu bağlamda, aradan geçen onca Ruslaştırma yıllarına, Beyaz Rusya'nın 1920 lerde geniş Sovyet coğrafyasının kurucu parçası olmasına, ülkenin baskın Musevi nüfusu ve kültürüne (2. Dünya savaşıdan önce nüfusunun %40 ı Musevi olan başta Minsk olmak üzere 5 şehir olduğu biliniyor), bu nüfusun muhatap olduğu soykırıma ve nihayet yine baskın bir din olarak Ortodoks Hristiyan'lığa rağmen, toplam nüfusunun sadece %7.5 u içinde yer alan (Libka Tatar'larının dini olarak yeşermiş olup, tahmin edilen oran, bugünkü Belarus nüfusunun sadece %.05 i olduğu) Müslüman nüfusun varlığını sürdürüyor olması, Minsk'teki cami onarımını, iki ülkenin birbirine olan kültürel yakınlığından öte, aradaki ekonomik işbirliğinin devamı anlamında meşrulaştırmakta.

Belarus (Beyaz Rus veya Byelorussia)'da Ezan Sesi ve Ötesi

Bugün halen Smilovichi, Ivye, Slonim, Grodno bölgesinde bulunan Novogrudok ve Minsk'teki Kletsk ile Vitebsk deki Vidzy de bulunan camiler arasında, Minsk'in Türkiye tarafından onarılmasının taşıdığı sembolik bir önem var mı bilemiyorum. Ama muhtemelen onlar da bu onarım hamlesi ile gelen Türkiye etkisinin devam etmesini istiyor ve bu vesile ile küçük grup azınlık dini olan Müslümanlığın, gök kubbede yankılanması ile, kendi azınlık haklarının, Belarus'un siyasi yaşamında daha dikkate değer bir hale gelebileceğini umuyor olmalılar.

Belarus'da Türkiye Yatırımları

Halihazırda Belarus'ta 1.5 milyar Dolar değerinde bir yatırım hacmi olduğunu belirtip, bunun gelişecek ilişkilerin güvencesi olabileceğini ifade etti Sayın Cumhurbaşkanını. Evet Belarus 10 milyon'luk bir ülke. Ama içinde bulunduğu ekonomik alanın nüfusu 170 milyon. Bu bağlamda, "aman Türkiye gelip yatırım yapsın ve halkımıza iş imkânı yaratsın" diyen Luşenko, bünyesinde bulundurduğu küçük Müslüman azınlığa, kültürel haklarına saygı baabından, onarılmış bir cami armağan etti. Bu Belarus yönetiminden azınlık haklarına saygı, Türkiye'ye "ekmek ve tuz" dan öte, yakılan yeni "yeşil ışık" demek. Halen Türkiye iletişim, otelcilik, eğlence ve inşaat sektörlerinde sınırlı bir faaliyet içinde. Gidebilen yine gidecek. Ama her gidişte dikkat edilmesi gereken bir kaç husus olduğunu düşünüyorum. Tabii bunların bir kısmı sadece Belarus'a giden ve gidecek olan sermaye yatırımlarını değil, Türkiye'nin tüm dış yatırımlarını ilgilendiren hususlar.

"Kaş Yaparken"

Belarus, elbette Karadeniz havzasının ötesinde, tarihten gelen bağlarla bağlı olduğumuzu düşündüğümüz bir coğrafya. Ama ortak geçmişimizde bir "Hurrem" faktörünün bulunması neşeli bir tesadüf. O yıllardan bu yıllara 500 yıl ve köprülerin altından çok su geçti. Önce ne Hurrem ile, ne de sayısı pek az Libka Tatarlarının varlığı ile uzun soluklu bir koşuya girebiliriz bu ülkede. Bu nedenle, bazı hususları dikkatle izlemeliyiz. Bunları şöyle sıralamak iyi olur:

1. Yaptığımızın en iyisini yapmalıyız. Elbette camii onarımı ile yaratılan değer iyi bir referans.
2. Ancak bununla "aldığımız abdest ile kılacağımız namaz", Belarus'un çoğunluk halkını (ortodoks hristiyan)tedirgin etmemeli.
3. Belarus ve içinde bulunduğu ekonomik alandaki Türkiye varlığı, yine ekonomik değeri ile Rusya Federasyonu'nu tedirgin etmemeli. Çünkü köprülerin altından akan yüksek debili sulara, önce Rus, sonra Sovyet Rusya ve nihayet Rusya Federasyonu etkisi hep vardı, hep de olacaktır.

4. Tercihan Rus şirketleri ile yapılacak ortaklıklar veya piyasa paylaşımı rasyonel kalıplar içinde tasarlanmalı.

5. Ama en önemlisi bilinmeli ki, Türkiye'den Belarus'a veya herhangi bir başka ülkeye kayan yatırım, Türkiye'den giden veya kaçan yatırımdır. Türkiye için istihdam kaybıdır. Bir ölçüde geri gelmediği sürece gelirin Türkiye dışına kaymasıdır.

Evet Türkiye'nin Belarus'ta, Afrika'da, Karadeniz havzasında ve dünyanın her yerindeki görünürlüğü önemli ve gurur vericidir. Ancak bu Türkiye'nin aleyhine olmamalıdır.

Yani sözün özü "kaç yaparken, sakın ola ki göz çıkarmayalım" derim.

Pof. Dr. Sema Kalaycıođlu